

บทที่ 3

พื้นที่ศึกษา

ประวัติความเป็นมา

ที่มาของชื่อหาดใหญ่ กล่าวกันว่า มาจากการที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ริมหาดทรายคลอง
อุตะเกา ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอำเภอหาดใหญ่ปัจจุบัน เป็นหาดทรายที่กว้างใหญ่ และมีอยู่
แห่งเดียวที่ริมคลองนี้ ประชาชนนิยมขุดทรายไปก่อสร้างที่พักอาศัย เนื่องจากมีทรายเป็นจำนวนมาก
ขุดไปเท่าใดก็ยังไม่หมด หมู่บ้านนี้จึงเรียกกันว่า หาดใหญ่ และมีอีกแหล่งข้อมูลระบุว่า
เดิมพื้นที่ชุมชนบริเวณนี้มีต้นมหาตไใหญ่ขึ้นอยู่ ชาวบ้านเรียกว่า ต้นมหาตไใหญ่ แต่ด้วยภาษาและการ
ออกเสียงที่รวดเร็วของชาวภาคใต้ จึงเหลือเพียงคำว่า หาดใหญ่

ชุมชนเมืองหาดใหญ่ในปัจจุบัน เป็นชื่อรวมของบ้านหาดใหญ่ และบ้านโคกเสม็ด
ซึ่งแต่เดิมเป็นที่สูง มีราษฎรตั้งบ้านเรือนอยู่ไม่มาก มีป่าต้นเสม็ดชุนอยู่มาก การคมนาคมค่อนข้าง
ลำบาก เมื่อมีทางรถไฟตัดผ่านมาถึงหมู่บ้านนี้ จึงมีประชาชนอพยพมาตั้งถิ่นฐาน และประกอบอาชีพ
ในบริเวณนี้มากขึ้น โดยสภาพภูมิศาสตร์เมืองหาดใหญ่ตั้งอยู่กึ่งกลางของจังหวัดชายแดนภาคใต้
เมื่อการรถไฟขยายมาถึง หาดใหญ่จึงเปรียบเสมือนชุมทางการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ
ซึ่งรับช่วงต่อจากปากอ่าวสงขลาเพียง 30 กิโลเมตร อีกทั้งมีประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซีย
อันเป็นตลาดเศรษฐกิจที่สำคัญของภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา ปี 2484
ชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ให้ความสำคัญต่อหาดใหญ่ โดยใช้เป็นฐานในการติดต่อค้าขายกับ
กรุงเทพมหานคร ตัวเมืองหาดใหญ่ในขณะนั้นเป็นแหล่งพำนักของบรรดาผู้ประกอบการสวนยาง
และเหมืองแร่ เป็นส่วนใหญ่ เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับสินค้าสองชนิดนี้เป็นหลัก นอกเหนือจากการเป็น
แหล่งรวบรวม และกระจายสินค้าของจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง

โดยอาศัยความเป็นศูนย์กลางของการคมนาคม ชุมชนหาดใหญ่จึงเริ่มมีบทบาทขึ้น
เดิมนั้นสถานีรถไฟตั้งอยู่สถานีอุตะเกา ซึ่งอยู่ทางคานเหนือของสถานีชุมทางหาดใหญ่ แต่เนื่องจาก
เป็นที่ลุ่มจึงประสบปัญหาน้ำท่วมบ่อย ๆ การรถไฟจึงย้ายมายังบริเวณที่เป็นเนินสูง น้ำท่วมไม่ถึง
ซึ่งก็คือ สถานีชุมทางหาดใหญ่ในปัจจุบัน การคมนาคมทางรถไฟมีผลทำให้หาดใหญ่เติบโตอย่าง

รวดเร็ว และเมื่อเจริญเติบโตมากขึ้น ทางราชการจึงยกฐานะจากบ้านหาดใหญ่เป็นอำเภอ ชื่ออำเภอเหนือ นายอำเภอคนแรกคือ หลวงภูวนารมณานุรักษ์ (อ่อน เสวตนันท์) ต่อมา ในปี 2460 ได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอเหนือ เป็นอำเภอหาดใหญ่ โดยมีคุณพระเสน่หามนตรี (ชื่น สุคนธทงส์) เป็นนายอำเภอคนแรก ของอำเภอหาดใหญ่ และมีการจัดตั้ง เป็นสุขาภิบาล ตำบลหาดใหญ่ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2471)

ต่อมาเมื่อสุขาภิบาลมีพลเมืองหนาแน่นขึ้น มีกิจการค้าเจริญก้าวหน้า จึงได้มีการตรา พระราชกฤษฎีกา ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลหาดใหญ่ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2478 มีเนื้อที่ทั้งหมด 5 ตารางกิโลเมตร และมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมืองหาดใหญ่ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2492 เมื่อความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เพิ่มขึ้นอีก และกิจการ ของเทศบาลได้เจริญขึ้นจึงได้มีพระราชกฤษฎีกา เปลี่ยนแปลง เขตเทศบาลใหม่ โดยเพิ่มขึ้นอีก 3 ตารางกิโลเมตร รวมเป็น 8 ตารางกิโลเมตร เมื่อปี พ.ศ. 2504 และขยายอีก เป็น 21 ตารางกิโลเมตร เมื่อปี 2520 (เทศบาลเมืองหาดใหญ่, 2529: 2)

กล่าวได้ว่า ผู้มีบทบาทในการวางรากฐานสร้างความเจริญเติบโตให้กับเมืองหาดใหญ่ มีทั้งหมด 4 คนคือ ขุนนิพัทธ์จิรินคร (เจียกชี) พระเสน่หามนตรี นายชีกิมหยง และพระยา อรรถกวีสุนทร บุคคลทั้ง 4 ท่านนี้ เป็นผู้จับจองและซื้อที่ดินไว้คนละจำนวนมาก จากนั้นได้ทำการ สร้างบ้านเรือนให้ราษฎรเช่า และจัดสรรที่ดินแบ่งขาย โดยเฉพาะ นายเจียกชี ได้ทำการตัดถนน ให้เป็นทางสาธารณะ ซึ่งต่อมากลายเป็นถนนสายหลักของเมือง คือ ถนนนิพัทธ์อุทิศ 1, 2 และ 3 ซึ่งเป็นลักษณะชุมชนเมืองสมัยใหม่ ทำให้หาดใหญ่เป็นชุมชนที่น่าสนใจแก่บุคคลที่ต้องการดำเนิน ธุรกิจทั้งกิจการเหมืองแร่ และยางพารา ภายหลังมีการตัดถนนสายหลักเชื่อมต่อจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ และมีท่าอากาศยาน เป็นสนามบินนานาชาติ ความเจริญของหาดใหญ่เป็นไปอย่างรวดเร็ว จากเมืองที่เป็นชุมทางการขนส่งทางรถไฟ ได้กลายมาเป็น เมืองชุมทางการขนส่งทาง รถยนต์ และทางอากาศซึ่งส่งผลให้หาดใหญ่เป็นเมืองการค้า และบริการที่สำคัญของภาคใต้ใน ปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

1. ที่ตั้ง

เมืองหาดใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อยู่ระหว่าง เส้นรุ้งที่ $6^{\circ} 17' - 7^{\circ} 56'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $100^{\circ} 01' - 101^{\circ} 06'$ ตะวันออก อยู่ห่างจากเทศบาลเมืองสงขลาประมาณ 30 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 1,125 กิโลเมตร ทางรถยนต์ และ 945 กิโลเมตรทางรถไฟ

2. อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลคลองคูตะเภา ตำบลคลองแห และตำบลคอหงส์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลคอหงส์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลควนลัง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลควนลัง ตำบลบ้านพรุ และตำบลคอหงส์

ลักษณะทางกายภาพ

1. ลักษณะของพื้นที่

เมืองหาดใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 21 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 0.30 ของพื้นที่จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มระหว่างคลอง 2 คลอง คือ คลองคูตะเภา ทางด้านทิศตะวันตก และคลองเคยพาดผ่านกลางตัวเมือง พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบสูง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของเขาคอหงส์ ซึ่งสูงเหนือระดับน้ำทะเล 320 เมตร พื้นที่ทางด้านทิศตะวันตก และด้านเหนือของตัวเมืองเป็นที่ราบกว้างใหญ่ และค่อย ๆ ลาดต่ำทางด้านที่ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา ลักษณะดินเป็นดินทราย มีดินลูกรัง และดินดานปะปนอยู่บ้างแห่ง

2. สภาพภูมิอากาศ

เมืองหาดใหญ่มีภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) อากาศไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัด มี 2 ฤดูคือ ฤดูฝนและฤดูแล้ง ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนมีนาคม รวม 7 เดือน ฝนจะตกชุกในช่วงเดือนตุลาคม และเดือนพฤศจิกายน แล้วลดปริมาณลงไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูแล้งเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม รวม 5 เดือน อากาศ

ไม่ร้อนจัด เพราะได้รับอิทธิพลจากลมทะเลทั้งทางฝั่งทะเลตะวันตกและตะวันออก

เขตการปกครอง

เมืองหาดใหญ่ประกอบด้วยพื้นที่ตำบลต่าง ๆ 4 ตำบล คือ ตำบลหาดใหญ่ทั้งหมด และพื้นที่บางส่วนของตำบลคลองหอยโข่ง หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 และตำบลคลองแห หมู่ที่ 1 ตำบลควนลัง หมู่ที่ 1, 2 ซึ่งครอบคลุมอาณาเขตตามหลักเขต 17 หลัก ดังนี้

ด้านทิศเหนือ

เริ่มจากหลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองคู่อะเภามั่งตะวันตกมาตามทางรถไฟสาย กรุงเทพมหานคร - ปาดังเบซาร์มาทางตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางรถไฟสายสงขลา - สุไหงโกลลก ด้านตะวันออก

จากหลักเขตที่ 2 เลียบทางรถไฟสายสงขลา - สุไหงโกลลกด้านตะวันออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองเคยฝั่งตะวันออกตรงเชิงสะพานรถไฟข้ามคลองเคย

จากหลักเขตที่ 3 เลียบริมคลองเคยฝั่งตะวันออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 4

จากหลักเขตที่ 4 ขนานไปกับถนนเพชรเกษมไปทางทิศตะวันออกถึงหลักเขตที่ 5

จากหลักเขตที่ 5 ขนานไปกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 สายหาดใหญ่ - สงขลา ไปทางทิศเหนือ ถึงหลักเขตที่ 6

ด้านทิศตะวันออก

จากหลักเขตที่ 6 ตัดผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 มาทางทิศตะวันออกถึงหลักเขตที่ 7

จากหลักเขตที่ 7 ขนานลงมากับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 ลงมาทางทิศใต้ถึงหลักเขตที่ 8 ซึ่งตั้งอยู่ริมเขตทหาร กรมผสมที่ 5 ค่ายเสนาณรงค์ด้านทิศเหนือ

จากหลักเขตที่ 8 เลียบตามแนวเขตทหาร กรมผสมที่ 5 ไปทางทิศตะวันตก
เลี้ยวไปทางทิศใต้ แล้วเลี้ยวกลับมาทางทิศตะวันออก ถึงหลักเขตที่ 9 ซึ่งอยู่ริมเขตทหาร
ค่ายเสนาณรงค์ ด้านทิศใต้

จากหลักเขตที่ 9 ขนานกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 ทาดใหญ่ - สงขลา
และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ตอนทาดใหญ่ - คลองแงะ มาทางทิศใต้ถึงหลักเขตที่ 10
ซึ่งตั้งอยู่ริมทางรถไฟสาย สงขลา - สุโขทัย ด้านเหนือ

ด้านทิศใต้

จากหลักเขตที่ 10 เลียบริมทางรถไฟสายสงขลา - สุโขทัย ด้านเหนือไปทาง
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือถึงหลักเขตที่ 11 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองเคยฝั่งตะวันตก ตรงเชิงสะพานรถไฟ
ข้ามคลองเคย

จากหลักเขตที่ 11 เลียบริมคลองเคยฝั่งตะวันตกไปทางทิศใต้ ถึงหลักเขตที่ 12
ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองเคยฝั่งตะวันตก ตรงเชิงสะพานรถไฟสาย กรุงเทพฯ - ปาดังเบซาร์

จากหลักเขตที่ 12 เป็นเส้นตั้งฉากกับทางรถไฟสายกรุงเทพฯ - ปาดังเบซาร์
ไปทางทิศตะวันตกถึงหลักเขตที่ 13 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองคูตะเกาฝั่งตะวันตก

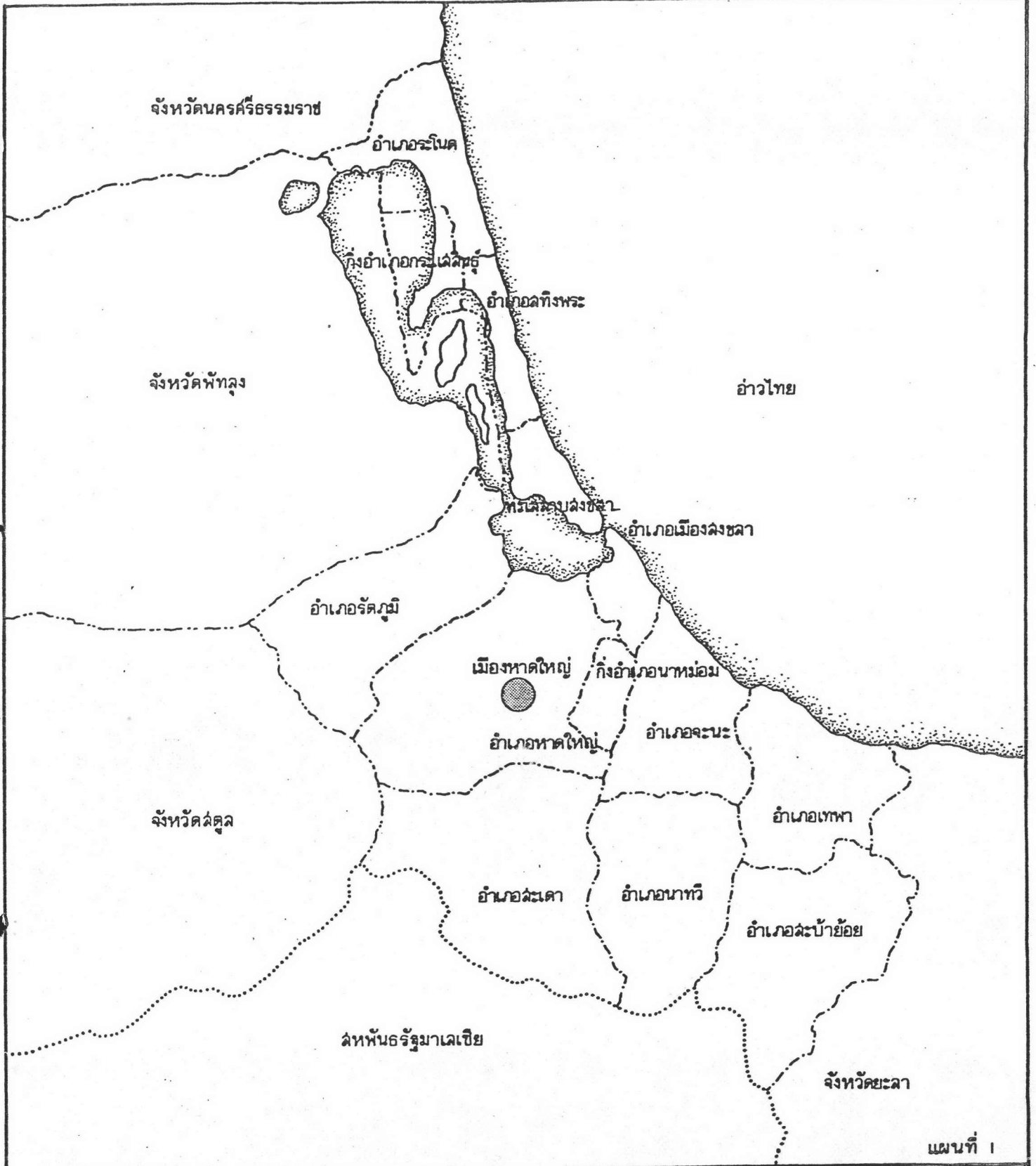
ด้านทิศตะวันตก

จากหลักเขตที่ 13 เลียบริมคลองคูตะเกาฝั่งตะวันตกขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้
ถึงหลักเขตที่ 14 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองคูตะเกาฝั่งตะวันตก

จากหลักเขตที่ 14 ขนานไปกับถนนเพชรเกษม ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ถึง
หลักเขตที่ 15

จากหลักเขตที่ 15 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือถึงหลักเขตที่ 16
ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองคูตะเกาฝั่งเหนือตรงเชิงสะพานข้ามคลองคูตะเกา

จากหลักเขตที่ 16 เลียบริมคลองคูตะเกาฝั่งเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
ถึงหลักเขตที่ 17 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองคูตะเกา ฝั่งตะวันตกตรงปากคลองคูตะเกา

แผนที่ 1

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์กรรม :กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แหล่ง: ที่ตั้งเมืองหาดใหญ่

สัญลักษณ์

- เขตอำเภอ
- เขตจังหวัด

- เขตประเทศ
- เทศบาลเมืองหาดใหญ่

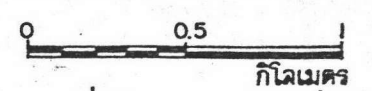
สัญลักษณ์

- --- เขตเทศบาล
- ทางหลวง ถนน
- - - ทางรถไฟ
- ~~~~~ คลอง พื้นที่น้ำขัง
- พื้นที่ลุ่ม

ที่มา: เทศบาลเมืองหาดใหญ่ และ สำนักผังเมือง

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์กรรม
: กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แสดง : พื้นที่ลุ่ม

แผนที่ 2

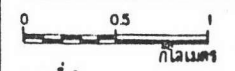
สัญลักษณ์

- เขตเทศบาล
- ==== ทางหลวง ถนน
- ทางรถไฟ
- ~ คลอง

ที่มา: เทศบาลเมืองหาดใหญ่

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์ยกรรม
: กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แหล่ง: เขตเทศบาล

แผ่นที่ 3

จากหลักเขตที่ 17 เลียบริมคลองอุตะ เก่าฝั่งตะวันตกไปทางทิศเหนือไปบรรจบกับ
หลักเขตที่ 1

ลักษณะทาง เศรษฐกิจ

เมืองหาดใหญ่เป็นเมืองศูนย์กลางด้านการค้า และธุรกิจของภาคใต้ที่มีความเจริญ
รุดหน้าอย่างรวดเร็ว เพราะนอกจากจะเป็นศูนย์กลางด้านธุรกิจการค้า การศึกษา การท่องเที่ยว
และการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ของจังหวัดสงขลา และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้
แล้วยัง เป็นเมืองผ่านสู่ประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซีย และสิงคโปร์ จึงมีอิทธิพลทำให้สภาพ
เศรษฐกิจของเมืองเน้นหนักไปทางด้านพาณิชยกรรม และบริการ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
การค้า อาชีพบริการ และอุตสาหกรรม โครงสร้างทาง เศรษฐกิจ เมืองหาดใหญ่จึงขึ้นอยู่กับ
การผลิตในสาขาพาณิชยกรรม การบริการ และอุตสาหกรรม เป็นสำคัญซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กิจการค้าและบริการ

จากตารางที่ 1 ซึ่งแสดงประเภทของกิจการค้าและบริการใน เมืองหาดใหญ่
ปี พ.ศ. 2531 จะเห็นได้ว่า ในบรรดาสถานประกอบกิจการค้าและบริการทั้งหมดจำนวน
4,510 แห่งนี้ ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของใช้เบ็ดเตล็ด (ร้อยละ 17.23) รองลงมาได้แก่
ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 15.68) ร้านซ่อมจักรยานยนต์และอุปกรณ์ไฟฟ้า
(ร้อยละ 13.73) และร้านเสริมสวยชาย-หญิง (ร้อยละ 9.73) และ เมื่อพิจารณาแรงงาน
ในสถานประกอบการมีจำนวนแรงงานรวมทั้งหมด 24,909 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 52.54
มากกว่าเพศชายซึ่งมีร้อยละ 47.46 จากแรงงานทั้งหมดนี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานของลูกจ้าง
(ร้อยละ 75.48) และนอกจากนั้นเป็นแรงงานของสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 24.52)

สำหรับรูปแบบ หรือลักษณะของการประกอบกิจการนั้นส่วนใหญ่เป็นการค้าบริการ
(ร้อยละ 47.25) รองลงมาได้แก่ การค้าปลีก ซึ่งมีประมาณร้อยละ 43.41 ของจำนวน
สถานประกอบการทั้งหมด ส่วนร้านค้าส่งนั้นมีเพียงร้อยละ 2.24 ของจำนวนสถานประกอบการ
ทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นการค้าในหลาย ๆ รูปแบบปนกันซึ่งมีไม่มากนัก ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ประเภทของกิจการค้าและบริการในเมืองท่าตโตใหญ่ พ.ศ. 2531

ประเภท	จำนวนรวม (แห่ง)	แรงงานรวม (คน)			สมาชิกในครอบครัว (คน)			ลูกจ้าง, คนงาน (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1. อาหารและเครื่องดื่ม	707	1,314	2,534	3,848	431	689	1,120	883	1,845	2,728
2. ของใช้เบ็ดเตล็ด	777	604	1,684	2,288	329	705	1,034	275	979	1,254
3. ของชำ	78	180	83	263	62	50	112	118	33	151
4. ขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป	169	95	373	468	76	162	238	19	211	230
5. ตัดเสื้อผ้าชาย, หญิง	184	147	329	476	103	143	246	44	186	230
6. เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์กีฬา	153	147	326	473	115	155	270	32	171	230
7. รถยนต์ จักรยานยนต์ อะไหล่	179	167	408	1,157	186	35	221	581	373	954
8. ซ่อมจักรยานยนต์ อุปกรณ์ไฟฟ้า	619	1,581	542	2,123	538	201	739	1,043	341	1,384
9. ขายยาและรับรักษาโรค	174	279	397	676	183	58	241	96	339	435
10. วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง	147	788	189	977	140	45	185	648	144	792
11. ขายเฟอร์นิเจอร์และรับซ่อม	70	174	115	289	68	32	100	106	83	189
12. เสริมสวยชาย/หญิง	439	231	782	1,013	116	395	511	115	387	502
13. เครื่องประดับทอง นาก เงิน	21	27	20	47	16	13	29	11	7	18
14. หนังสือ อุปกรณ์เครื่องเขียน	47	78	93	171	34	37	71	44	56	100
15. รับถ่ายรูป อุปกรณ์ถ่ายรูป	47	100	88	188	43	21	64	57	67	124
16. ผลิตภัณฑ์และอุปกรณ์การเกษตร	60	1,000	282	1,282	62	21	83	938	261	1,199
17. สถานบริการน้ำมันและแก๊ส	52	352	184	536	50	14	64	302	170	472
18. สถานบริการบันเทิงต่าง ๆ	86	327	1,482	1,809	53	37	90	274	1,445	1,719
19. ขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง	25	19	31	50	11	22	33	8	9	17

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเภท	จำนวนรวม (แห่ง)	แรงงานรวม (คน)			สมาชิกในครอบครัว (คน)			ลูกจ้าง, คนงาน (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
20. โรงแรม หอพัก บังกาโล	90	1,325	1,849	3,174	80	84	128	1,245	1,801	3,046
21. โรงภาพยนตร์	9	98	67	165	9	1	10	89	66	155
22. ธนาคาร	39	545	396	941	35	3	38	510	393	903
23. บริการขนส่งและท่องเที่ยว	90	949	256	1,205	80	20	100	869	236	1,105
24. สำนักงานนายความ นายหน้า ประกันภัย	54	211	155	366	24	48	72	187	107	294
25. จำหน่าย/ซ่อมเครื่องพิมพ์	51	65	66	131	36	30	66	29	36	65
26. ร้านแว่นตา นาฬิกา เครื่องสังฆภัณฑ์	31	29	58	87	27	38	65	2	20	22
27. บริการซัก อบ รีด	37	60	81	141	26	33	59	34	48	82
28. ให้เช่าภาพยนตร์ วีดิโอ	19	45	27	72	18	9	27	17	18	45
29. รับซื้อขาย	19	179	133	312	22	9	31	157	124	281
30. ขายพลาสติก	4	14	12	26	4	-	4	10	12	22
31. เจาะน้ำบาดาล, ประปา	2	7	1	8	1	1	2	6	-	6
32. รับซื้อเศษเหล็ก, กระจสบ, ของเก่า	23	67	26	93	21	21	42	46	5	52
33. โรงเรียนสอนภาษา	4	2	11	13	1	3	4	1	8	9
34. บ้านจัดสรร ที่ดิน	4	16	7	23	5	4	9	11	3	14
รวม	4,510	11,822	13,087	24,909	3,005	3,103	6,108	8,817	9,984	18,801

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2 จำนวนและสัดส่วนของสถานประกอบการใน เมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2531
จำแนกตามประเภทของกิจกรรม

ประเภทของกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
การค้าปลีก	1,958	43.41
การค้าส่ง	101	2.24
การค้าบริการ	2,131	47.25
การค้าปลีกและค้าส่ง	101	2.24
การค้าปลีกและบริการ	199	4.41
การค้าส่งและบริการ	17	0.38
การค้าปลีก ค้าส่งและบริการ	3	0.07
รวม	4,510	100

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3 ขนาดของการประกอบกิจการค้าและบริการใน เมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2531

ขนาดของสถานประกอบการกิจการค้าและบริการ	จำนวน	ร้อยละ
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 1-5 คน	3,783	83.88
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 6-20 คน	544	12.06
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 21-50 คน	128	2.84
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 51-100 คน	32	0.71
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป	23	0.51
รวม	4,500	100

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาถึงขนาดของสถานประกอบการ โดยดูจากจำนวนคนงานในแต่ละสถานประกอบการแล้ว ส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็กที่มีคนทำงาน 1-5 คน ซึ่งมีถึงร้อยละ 83.88 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งหมด รองลงมาได้แก่สถานประกอบการที่มีคนทำงาน 6-20 คน, 21-50 คน, 51-100 คน ซึ่งมีประมาณร้อยละ 12.06, 2.84, 0.71 ตามลำดับ ส่วนสถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 101 คนขึ้นไป มีเพียง 23 แห่ง หรือเพียงร้อยละ 0.51 ของสถานประกอบการทั้งหมด

2. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว นับว่าเป็นอุตสาหกรรมสำคัญต่อ เศรษฐกิจ เมืองหาดใหญ่ อีกรีกิจกรรมหนึ่ง เนื่องจากเป็น เมืองศูนย์กลางด้านการค้าและธุรกิจ และคมนาคมของชุมชนทั้งภายใน และต่างประเทศ จึงมีผู้สัญจรไปมา และแวะพักค้างแรมเพื่อธุรกิจและท่องเที่ยวเสมอ เมืองหาดใหญ่เริ่มมีธุรกิจและท่องเที่ยวอย่างจริงจังประมาณปี 2514 การลงทุนในกิจการโรงแรมมีมากขึ้น รัฐบาลเริ่มมองเห็นช่องทาง เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของเมืองหาดใหญ่เป็นภาพที่ค่อย ๆ ชัดเจนขึ้นตามลำดับ จึงได้มีการตั้งสำนักงานขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้น เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2514 ให้มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมและเผยแพร่ รวมทั้ง พัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนบน (บริสุทธิ์ ประสพทรัพย์ 2526)

หาดใหญ่มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ต่างออกไปจากกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวในเมืองหาดใหญ่จะ เน้นอยู่ที่ปัจจัย 2 ประการคือสถาน เรืองรมย์ และการจับจ่ายซื้อของเท่านั้น นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยจะมุ่งหาสินค้าราคาถูกที่หนีภาษีจากประเทศมาเลเซีย ได้แก่ เครื่องไฟฟ้า ของเด็กเล่น ผลไม้เมืองหนาว ร่ม และอาหารบางชนิด ในทางตรงข้าม นักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียก็พอใจซื้อสินค้าไทยที่มีราคาถูกกว่าในประเทศมาเลเซียคือ จำพวกเครื่องใช้ในครัวเรือน ผลไม้ไทย จากสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้มีสถานบริการต่าง ๆ คิดคามาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเหล่านั้น

2.1 ธุรกิจโรงแรม

ในปี 2529 เมืองหาดใหญ่มีโรงแรมทั้งหมด 70 แห่ง มีห้องพักทั้งสิ้น 5,212 ห้อง โรงแรมเหล่านี้แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับตามขนาดและบริการของโรงแรมนั้น ๆ โรงแรมชั้น 1 จะประกอบด้วย ห้องพัก ภัตตาคารหรือห้องอาหาร ห้องประชุม และ

บางแห่งมีบริการสถาน เรียงรมย์รวมอยู่ด้วย และมักจะมีบริการลักษณะอื่นแก่ผู้มาพัก เช่น บริการ แลกเปลี่ยนเงินตรา จำหน่ายตั๋วโดยสารเดินทาง ให้เช่ารถ ไปรษณีย์ และส่วนใหญ่โรงแรม เหล่านี้มีห้องพักกว่า 100 ห้องขึ้นไป ส่วนโรงแรมชั้น 2 และโรงแรมชั้น 3 มักเป็นโรงแรม เก่าแก่ที่สภาพไม่ดี ส่วนใหญ่มักเป็นโรงแรมที่ดำเนินกิจการมาแล้วเป็นเวลากว่า 10 ปีขึ้นไป ในช่วงปี 2524-2529 โรงแรมในเมืองหาดใหญ่ แบ่งตามกลุ่มราคาได้ 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่มีอัตราค่าที่พักต่ำกว่า 200 บาท
2. กลุ่มที่มีอัตราค่าที่พักตั้งแต่ 201-400 บาท
3. กลุ่มที่มีอัตราค่าที่พักตั้งแต่ 401-700 บาท

ตารางที่ 4 จำนวนห้องพักและจำนวนโรงแรมในเมืองหาดใหญ่ จำแนกกลุ่มตามระดับราคา พ.ศ. 2524-2529

ปี พ.ศ.	กลุ่มที่ 1		กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		รวม	
	โรงแรม	ห้องพัก	โรงแรม	ห้องพัก	โรงแรม	ห้องพัก	โรงแรม	ห้องพัก
2524	44	2,210	3	205	8	1,299	55	3,759
2525	43	2,299	3	310	8	1,300	54	3,809
2526	37	1,504	10	970	13	1,604	60	4,079
2527	36	1,469	8	819	16	2,172	60	4,460
2528	37	1,435	10	989	17	2,289	64	4,713
2529	37	1,438	11	1,021	22	2,753	70	5,212

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2530

จากตารางที่ 4 ในช่วงปี พ.ศ. 2524-2529 มีการก่อสร้างโรงแรมกลุ่มที่ 2 และ 3 เพิ่มขึ้น แต่โรงแรมในกลุ่มที่ 1 กลับมีจำนวนลดลงทั้งนี้อาจเนื่องจากการปรับปรุงยกระดับโรงแรม หรือบางแห่งอาจเลิกกิจการ เนื่องจากเป็นโรงแรมเก่า

การที่จำนวนโรงแรมเพิ่มมากขึ้น ทำให้จำนวนห้องพักของโรงแรมเพิ่มขึ้นอีก ร้อยละ 38.65 จาก 3,759 ห้องในปี พ.ศ. 2524 เป็น 5,212 ห้องในปี พ.ศ. 2529 และจำนวนโรงแรมในเมืองหาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีองค์การใดควบคุมการขยายตัวของโรงแรม ในปี พ.ศ. 2533 เมืองหาดใหญ่จะมีห้องพักประมาณ 7,035 ห้อง เนื่องจากมีโครงการสร้างโรงแรมใหม่ 6 โครงการและมีโครงการขยายห้องพัก 3 โครงการ

2.2 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเมืองหาดใหญ่

จากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในปี 2528 พบว่า ในจำนวนผู้เดินทางไปหาดใหญ่ทั้งหมด 4,518,651 คนนั้น ประมาณ 1,253,304 คนหรือร้อยละ 27.25 จัดว่าเป็นนักท่องเที่ยว โดยแยกเป็นนักท่องเที่ยวพักค้างคืน 962,295 คน เป็นนักทัศนาจร 291,009 คน ซึ่งแยกเป็นนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจรชาวไทย 822,755 คน และชาวต่างประเทศ 430,549 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2528: 68-81) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2526 มีนักท่องเที่ยวพักค้างแรมในเมืองหาดใหญ่เพียง 819,806 คน เท่านั้น (สุรพงษ์ โสณะเสถียร 2528: 77)

ตารางที่ 5 จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักในเมืองหาดใหญ่ จำแนกตามกลุ่มที่พัก พ.ศ. 2524-2529

ปี พ.ศ.	2524	2525	2526	2527	2528	2529
กลุ่มโรงแรม						
กลุ่มที่ 1	269,034	303,027	446,214	259,105	265,337	253,988
กลุ่มที่ 2	171,105	237,739	133,594	128,096	148,718	157,878
กลุ่มที่ 3			239,998	258,123	276,815	348,609
รวม	440,139	540,766	819,806	645,324	690,870	778,475
อัตราการเพิ่ม	-	+22.86	+51.60	-21.28	+7.06	+12.68

จากตารางที่ 4 และ 5 แสดงให้เห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในเมืองหาดใหญ่มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นทุกปี และจะเห็นว่ารูปแบบของที่พักของนักท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนไป คือ นักท่องเที่ยวจะพักในโรงแรมกลุ่มที่ 3 ซึ่งมีราคาตั้งแต่ 401-700 บาท เพิ่มมากขึ้น จากการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วนี้ยังผลให้ธุรกิจการค้าต่าง ๆ เช่น โรงแรม อาคารร้านค้า เพิ่มขึ้นมากมาย ประชาชนจากจังหวัดต่าง ๆ พากันหลั่งไหลเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองหาดใหญ่ และทวีจำนวนมากขึ้น (เทศบาลเมืองหาดใหญ่ 2529: 46) การท่องเที่ยวจึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีผลกระทบต่อกิจกรรมด้านพาณิชย์กรรมและเศรษฐกิจเมืองหาดใหญ่

3. อุตสาหกรรม

เมืองหาดใหญ่นับได้ว่า เป็นศูนย์รวมอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัด เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งที่สำคัญของภาคใต้ มีบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ พร้อมมูล และยังคงอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบที่นำมาใช้ประโยชน์ในการอุตสาหกรรม เช่น ยางพาราและอาหารทะเลต่าง ๆ เป็นต้น ในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด จำนวน 424 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งหมายถึง เป็นอุตสาหกรรมที่ให้บริการแก่ลูกค้าซึ่งเป็นประชาชน หรือผู้ประกอบการด้วยกัน ร้อยละ 33.25 เป็นอุตสาหกรรมบริการประเภท โรงกลึง และอู่ซ่อมรถ รองลงมาได้แก่ โรงงานทำประตูหน้าต่าง มุ้งลวด เหล็กตัด โรงงานทำเฟอร์นิเจอร์ โรงพิมพ์ โรงงานทำวัสดุก่อสร้าง และโรงงานทำขนม ไอศกรีม ซึ่งมีประมาณ ร้อยละ 13, 13.44, 6.84, 5.66 และ 5.42 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด ตามลำดับ นอกนั้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ ซึ่งแต่ละประเภทมีไม่มากนัก ดังปรากฏในตารางที่ 6 แรงงานภาคอุตสาหกรรมในเมืองหาดใหญ่มีจำนวนทั้งหมด 5,564 คนเป็นเพศชาย ร้อยละ 59.61 มากกว่าเพศหญิง ซึ่งมีร้อยละ 40.39 มีคนทำงานโดยเฉลี่ยต่อโรงงานอุตสาหกรรม 1 แห่ง ประมาณ 13 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มี ได้แก่ โรงเลื่อย โรงงานผลิตยางพารารวมควัน โรงงานอุตสาหกรรม อาหารกระป๋อง และโรงงานอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และอาหารแช่แข็ง แรงงานที่อยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีถึงร้อยละ 46.84 ของแรงงานภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด สำหรับแรงงานภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด จำนวน 5,546 คนนี้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.21 เป็นแรงงานของลูกจ้างคนงาน นอกจากนั้นอีกร้อยละ 9.79 เป็นแรงงานของสมาชิกในครอบครัว

ตารางที่ 6 สถานประกอบกิจการอุตสาหกรรมและคนทำงานในเมืองภาคใหญ่ พ.ศ. 2531

ชนิดของอุตสาหกรรม	จำนวน โรงงาน (แห่ง)	แรงงานรวม (คน)			สมาชิกในครอบครัว (คน)			ลูกจ้างคนงาน (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1. โรงสี	2	19	3	22	2	-	2	17	3	20
2. โรงกลึง ตู้ซ่อมรถยนต์	141	810	87	897	149	7	156	661	80	741
3. ประดูหน้าต่าง มุ้งลวด เหล็กตัด	57	320	34	336	55	7	62	247	27	274
4. ก่อสร้าง ทำท่อ อีรูบล็อค	24	205	47	252	23	8	31	182	39	221
5. ทำขนม ไอศกรีม	23	105	146	251	24	17	41	81	129	210
6. ทำเฟอร์นิเจอร์	57	293	39	332	60	12	72	233	27	260
7. เครื่องเงิน เครื่องถม	1	3	-	3	1	-	1	2	-	2
8. เครื่องปั้นดินเผา	1	4	-	4	1	-	1	3	-	3
9. เสื้อผ้า รองเท้า ผ้าห่ม	2	3	8	11	1	1	2	2	7	9
10. ทำน้ำแข็ง น้ำดื่ม	8	150	20	170	7	1	8	143	19	162
11. ทำแหมม หมวยอ ลูกชิ้น	3	6	15	21	3	-	3	3	15	18
12. โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว	5	32	13	45	5	3	8	27	10	37
13. ทำโลงศพ	7	19	13	32	8	5	13	11	8	19
14. ทำกรอบรูป กล้อง	7	28	14	42	7	5	12	21	9	30
15. โรงงานทำพลาสติก	7	49	29	78	6	2	8	43	27	70
16. โรงงานทำน้ำปลา	9	37	8	45	5	3	8	32	3	37
17. โรงงานทำอาหารกระป๋อง	12	229	440	669	14	2	16	215	438	653
18. สินค้าพื้น เมืองและของที่ระลึก	4	42	12	54	4	1	5	38	11	49
19. โรงพิมพ์	29	148	45	193	26	7	33	122	38	160
20. โรง เลื่อย	4	168	94	262	3	2	5	165	92	257
21. ยางพารา	5	335	83	418	10	1	11	325	82	407
22. ผลิตปุ๋ย	2	18	5	23	2	1	3	16	4	20
23. ผลิต เครื่องไฟฟ้า	6	31	-	31	24	-	24	7	-	7
24. ขายแก๊ส	-	53	19	72	5	-	5	48	19	67
25. โรงงานสุรา	1	61	10	71	1	-	1	60	10	70
26. ผลิตขวด	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-
27. ท้อง เย็น	1	155	1,056	1,211	5	6	11	150	1,050	1,200
รวม	424	3,306	2,240	5,546	452	91	543	2,854	2,149	5,003

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ปี 2532

ตารางที่ 7 ขนาดของสถานประกอบการอุตสาหกรรมในเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2531

ขนาดของสถานประกอบการ	จำนวน	ร้อยละ
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 1-5 คน	236	55.66
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 6-20 คน	157	37.03
สถานประกอบการที่มีคนงานตั้งแต่ 21-50 คน	18	4.25
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 51-100 คน	6	1.42
สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 101 คนขึ้นไป	7	1.65
รวม	424	100

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ปี 2532

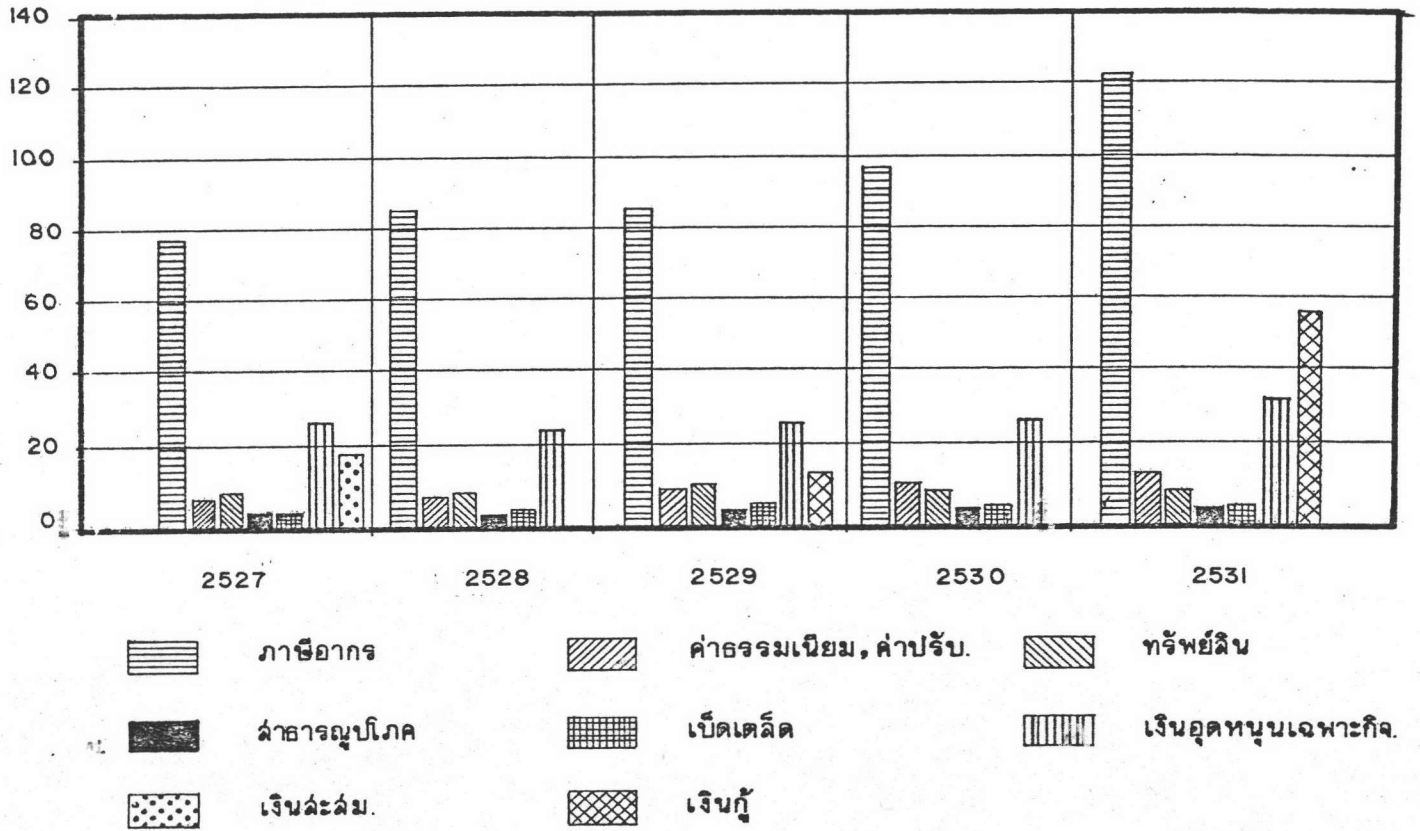
เมื่อแบ่งโรงงานอุตสาหกรรมตามขนาดของคนทำงานแล้ว จากตารางที่ 7 แสดงว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.66 เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มีคนทำงาน 1-5 คน รองลงมาได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมที่มีคนทำงาน 6-20 คน 21-50 คน 51-100 คน และ 101 คนขึ้นไป ซึ่งมีประมาร้อยละ 37.03, 4.25, 1.42 และ 1.65 ของจำนวน โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดตามลำดับ

4. การคลังของ เมืองหาดใหญ่

รายได้ของ เทศบาลนับว่าเป็น เกณฑ์สำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะบอกถึงฐานะทาง เศรษฐกิจของ เทศบาลแต่ละแห่ง รายได้ต่าง ๆ นี้ประกอบด้วย รายได้จากภาษีอากร การประกอบพาณิชย์ของท้องถิ่น รายได้จากทรัพย์สิน เงินอุดหนุน เงินปันส่วน และ เงินกู้ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2527 ในจำนวนเทศบาล 124 แห่งนั้น เทศบาลเมืองหาดใหญ่ มีรายได้สูงที่สุด คือเป็นจำนวนเงินถึง 106.7 ล้านบาท (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร 2529: 46) จากแผนภูมิที่ 1 และตารางที่ 8 พบว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2527-2531 รายรับของเทศบาลเมือง หาดใหญ่ ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 52.15-67.99 หรือเฉลี่ยร้อยละ 61.05 ต่อปี ได้มาจาก หมวดภาษีอากร ทั้งนี้เนื่องจากเทศบาลเมืองหาดใหญ่เป็นเมืองท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางการค้า และบริการ มีการลงทุนก่อสร้างและปรับปรุงกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาท่องเที่ยวและ พาณิชยกรรม ทำให้การเก็บภาษีอากรจากกิจการเหล่านี้ค่อนข้างสูง และเพิ่มขึ้นทุกปี จาก 77.4 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2526 เพิ่มเป็น 122.8 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2531 ตามลำดับ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงสภาวะการคลังของเทศบาลเมืองหาดใหญ่ว่าอยู่ในระดับสูงกว่าเทศบาล อื่น ๆ

ลานบาท แผนภูมิที่ 1 แสดงรายรับประเภทต่างๆ ของเทศบาลเมืองหาดใหญ่

ที่มา: กองคลัง เทศบาลเมืองหาดใหญ่

ตารางที่ 8 สัดส่วนและอัตราการเพิ่มของรายรับประเภทต่าง ๆ ของเทศบาลหาดใหญ่ พ.ศ. 2527-2531

ประเภทของรายรับ	สัดส่วน					อัตราการเพิ่ม				เฉลี่ย ร้อยละ
	พ.ศ. 2527	พ.ศ. 2528	พ.ศ. 2529	พ.ศ. 2530	พ.ศ. 2531	2527-2528	2528-2529	2529-2530	2530-2531	
1. หมวดภาษีอากร	56.58	67.99	60.62	52.92	52.15	9.58	0.38	13.49	27.07	12.63
2. หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต	4.66	5.52	6.14	6.69	5.02	8.03	25.27	10.34	24.28	16.98
3. หมวดรายได้จากทรัพย์สิน	5.17	6.30	5.79	5.32	3.23	11.12	3.56	-6.94	0.41	2.04
4. หมวดสาธารณูปโภค	0.41	0.35	0.33	0.34	0.18	-23.52	8.38	3.86	-14.68	-6.49
5. หมวดเบ็ดเตล็ด	0.35	0.40	0.36	0.54	0.50	5.84	-0.25	52.63	53.82	28.01
6. หมวดเงินอุดหนุน	19.49	19.44	18.82	19.19	14.39	-9.05	8.97	3.27	24.09	6.82
7. หมวดเงินสะสม	13.34	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. หมวดเงินกู้	-	-	7.94	-	24.53	-	-	-	-	-
รวม	100	100	100	100	100	-8.81	12.58	1.29	65.48	17.64

ที่มา : เทศบาลเมืองหาดใหญ่

ลักษณะทางด้านประชากร

1. จำนวนและการเปลี่ยนแปลงประชากร

จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ตามหลักฐานทางทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2531 มีทั้งหมด 138,040 คน เป็นเพศชาย 68,908 คน และเพศหญิง 69,138 คน จากตารางที่ 9. ซึ่งแสดงสถิติประชากรในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ระหว่างปี พ.ศ. 2510-2531 จะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงประชากรย้อนหลังไปถึง 21 ปี พบว่า อัตราการเพิ่มประชากรในช่วงปี 2516-2521 สูงถึงร้อยละ 8.16 เนื่องจากปี 2520 ได้มีการขยายเขตเทศบาล ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มจาก 67,117 คนในปี พ.ศ. 2520 เป็น 88,607 คน หรือเพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 32.02 ในช่วงต่อมาอัตราการเพิ่มประชากรมีแนวโน้มลดลง แต่ยังคงอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คือร้อยละ 5.03 ต่อปีในช่วง พ.ศ. 2521-2526 และร้อยละ 3.83 ต่อปีในช่วง พ.ศ. 2526-2531 ทั้งนี้ เนื่องจากบทบาทการเป็น เมืองศูนย์กลางความเจริญทาง เศรษฐกิจและบริการทางสังคมของจังหวัดสงขลาและภาคใต้

ตารางที่ 9 จำนวนประชากรและอัตราการเพิ่มประชากรในเมืองหาดใหญ่

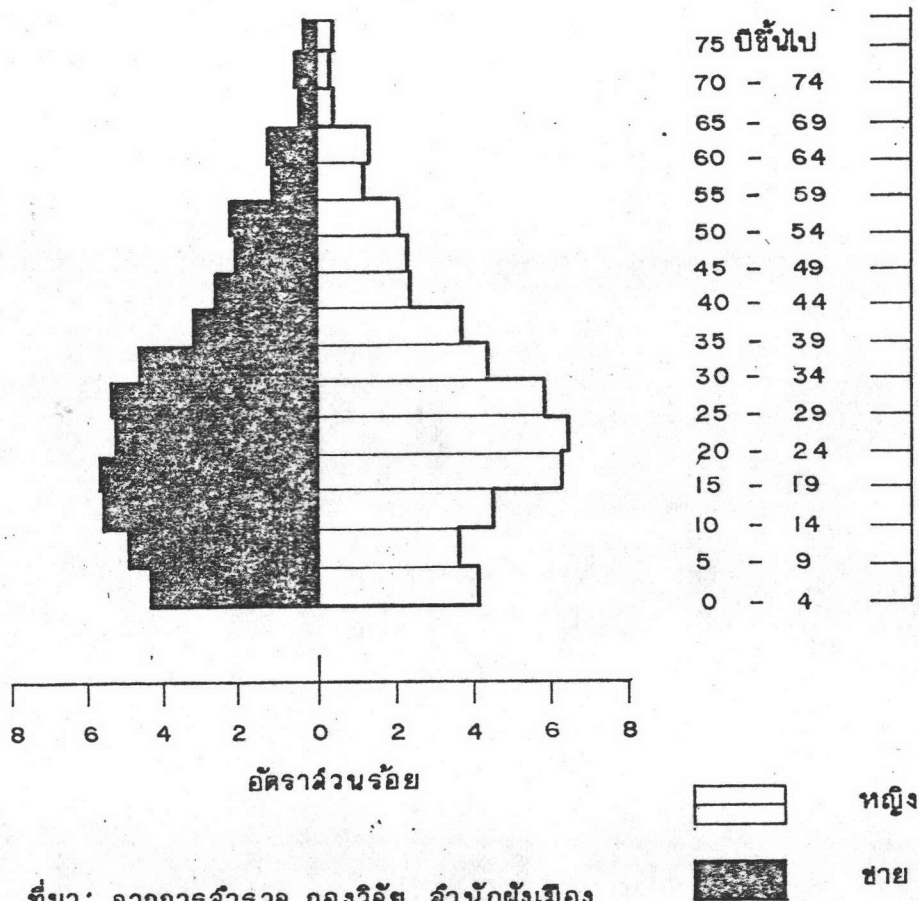
พ.ศ.	จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมือง			อัตราเพิ่มประชากร (ร้อยละ)
	รวม	ชาย	หญิง	
2510	49,327	25,152	24,175	↑
2511	50,948	25,965	24,983	
2512	52,534	26,717	25,817	2.91
2513	54,050	27,443	26,607	
2514	55,724	28,227	27,497	↓
2515	57,255	28,945	28,310	
2516	58,913	29,858	29,055	↑
2517	60,929	30,857	30,072	
2518	62,808	31,776	31,032	8.16
2519	64,592	32,537	32,055	
2520	67,117	33,820	33,297	↓
2521	88,607	44,725	43,882	
2522	92,486	46,792	45,694	↑
2523	98,091	49,385	48,706	
2524	102,953	51,764	51,189	5.03
2525	108,389	54,451	53,938	↓
2526	113,960	57,385	56,579	
2527	118,703	59,694	59,009	↑
2528	123,389	61,923	61,466	
2529	131,302	65,701	65,601	3.83
2530	135,122	67,589	67,533	↓
2531	138,046	68,908	69,138	

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง และสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

2. โครงสร้างประชากร

จากแผนภูมิที่ 2 พบว่า หมาวอายุที่มีประชากรมากที่สุด คือ หมาวอายุ 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.11 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคือหมาวอายุ 20-24 ปี และ 25-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.76 และ 11.26 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างประชากรในเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2531

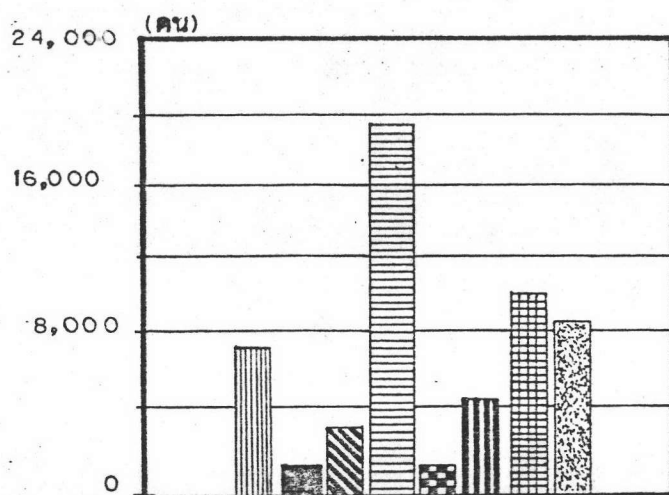
3. การกระจายตัวประชากร

จากการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง ปี พ.ศ. 2531 พบว่าในเมืองหาดใหญ่ มีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยประมาณ 6,523 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร บริเวณที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดอยู่บริเวณศูนย์กลางธุรกิจการค้าใจกลาง เมืองบริเวณถนนนิพัทธ์อุทิศ 1, 2 และ 3 ตัดกับถนนธรรมญูวิถี ถนนประชาธิปไตย และถนนสุภสารรังสรรค์ ไปจนถึงบริเวณตลาดสดเทศบาล ถนนมนตรี 1 และ 2 และยิ่งห่างจากศูนย์กลางเมืองออกไป ความหนาแน่นประชากรก็เริ่มเบาบางลง

4. อาชีพ

ประชากรในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงที่สุด คือมีถึงร้อยละ 29.84 รองลงมาได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับการผลิตและบริการ ซึ่งมีร้อยละ 15.58 และ 12.91 ตามลำดับ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 3 และตารางที่ 10

แผนภูมิที่ 3 แสดงลักษณะอาชีพของผู้มีงานทำในเมืองหาดใหญ่

วิชาชีพ

บริหาร

เกษมิยน

การค้า

เกษตร-ประมง

ชนด่ง

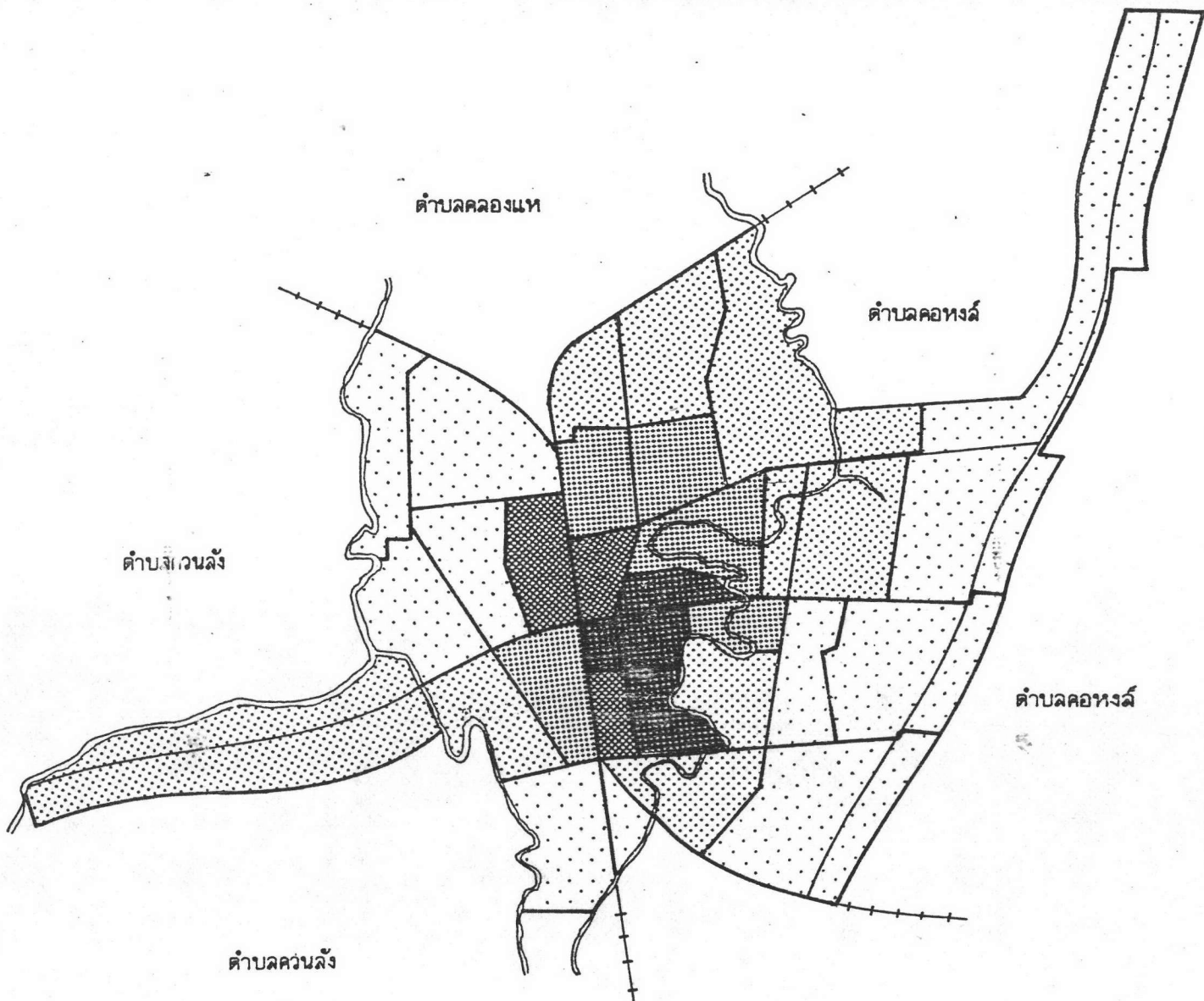

การผลิต

บริการ

ที่มา: จากการสำรวจ กองวิจัย

ที่มา: สำนักผังเมือง

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์กรรม : กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แหล่ง : ความหนาแน่นประชากร

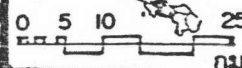
สัญลักษณ์

แผนที่ 4

จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 10. จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของแต่ละอาชีพในเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2531

หมวดอาชีพ	จำนวน			ร้อยละ		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
วิชาชีพ	7,291	4,309	2,982	10.89	10.95	10.79
บริหาร	728	546	182	1.09	1.37	0.66
เสมียน	2,919	1,650	1,269	4.36	4.19	4.59
การค้า	19,983	9,722	10,261	29.84	24.72	37.14
การเกษตรประมง	983	723	260	1.47	1.84	0.94
การขนส่ง	4,725	4,665	60	7.06	11.86	0.22
การผลิต-แรงงาน	10,435	8,136	2,299	15.58	20.69	8.32
งานบริการ	8,645	4,123	4,522	12.91	10.48	16.37
ผู้ไม่มีงานทำ	11,253	5,458	5,795	16.80	13.88	20.97
รวม	66,962	39,332	27,630	100.00	100.00	100.00

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งของ เมืองหาดใหญ่ปัจจุบัน เป็นไปโดยสะดวก ทั้งภายในตัว เมืองเอง หรือการติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากเมืองหาดใหญ่เป็นชุมทางสำคัญของทางรถไฟสายใต้ ซึ่งเชื่อมต่อจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้และกรุงเทพมหานคร ตลอดจนถึงมาเลเซีย อีกทั้งมีสนามบินนานาชาติหาดใหญ่อยู่ห่างจากตัวเมืองเพียง 11 กิโลเมตร จึงสามารถเดินทางโดยเครื่องบิน ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี ตรัง ปัตตานี และนราธิวาส อีกทั้งประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซีย และสิงคโปร์ได้อย่างสะดวก เมืองหาดใหญ่จึงนับว่าเป็นเมืองชุมทางคมนาคมและขนส่งที่สำคัญ เมืองหนึ่งของภาคใต้ทั้งทางบกและทางอากาศ

1. การคมนาคมในเมืองหาดใหญ่

รูปแบบโครงข่ายถนนของ เมืองหาดใหญ่ มีรูปแบบ เป็นถนนรัศมี (Radial) ของถนนสายสำคัญที่ใช้เป็น เส้นทางติดต่อกับชุมชนอื่น มีแนวพุ่ง เข้าสู่ตัว เมืองในหลายทิศทาง เป็นลักษณะ เส้นรัศมี ภายในตัว เมืองมีรูปแบบถนน เป็นตารางสี่เหลี่ยม ถนนสายสำคัญของเมืองที่วางตัวอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ได้แก่ ถนนราษฎร์ยินดี ถนนราษฎร์อุทิศ ถนนนิพัทธ์อุทิศ ถนนนิพัทธ์สงเคราะห์ และถนนโชคสมาน 5 ส่วนในแนวตะวันออก-ตะวันตก ที่สำคัญได้แก่ ถนนสุภสารรังสรรค์ ถนนศรีภูวนารถ และถนนธรรมบุญวิถิ์ โดยจะมีถนนและซอยจำนวนมากเชื่อมถนนสายสำคัญเหล่านี้ เข้าเป็นโครงข่ายรูปตารางสี่เหลี่ยมที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบและเป็นระเบียบสวยงาม

สภาพจราจรในเมืองหาดใหญ่มีความคล่องตัวพอสมควร ยานพาหนะที่สัญจรในเมืองส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์และรถโดยสารรับจ้างขนาดเล็ก ถนนที่มีปริมาณการจราจรสูง โดยมีปริมาณการจราจรในช่วงชั่วโมงสูงสุดประมาณ 6,100 คัน ต่อชั่วโมง ได้แก่ ถนนเพชรเกษม เนื่องจากเป็นถนนที่ผ่านย่านธุรกิจการค้า ตลาดสด ศูนย์การค้าและสถานที่ราชการอีกหลายแห่ง และเป็นเส้นทางที่เชื่อมพื้นที่ทั้งสองฟากทางรถไฟที่สะดวก และเข้าถึงตัวเมืองโดยใช้ระยะทางสั้นที่สุดด้วย แต่ความสามารถที่สะพานข้ามทางรถไฟจะรองรับปริมาณการจราจรได้นั้นมีน้อยกว่าความต้องการใช้อยู่มาก ในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนเช้าและเย็นจึงเกิดปัญหาการจราจรติดขัด และอีกบริเวณที่มีการจราจรหนาแน่น คือ ย่านธุรกิจพาณิชยกรรมสำคัญของเมือง ซึ่งได้แก่ บริเวณถนนนิพัทธ์อุทิศ 1,2 และ 3 โดยเฉพาะ ถนนนิพัทธ์อุทิศ 2 เป็นถนนที่มีปริมาณการจราจรสูงสุดอีกแห่งหนึ่ง

ซึ่งมีปริมาณการจราจรในชั่วโมงสูงสุดถึง 3,000 คัน ต่อชั่วโมง (สำนักผังเมือง, 2529) ได้จัดให้มีระบบ เติมนรถแบบทางเดียว (One way System) ทำให้การจราจรมีสภาพคล่องตัวขึ้น

2. ทางรถไฟ

สถานีรถไฟหาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณถนนรัชการ เป็นชุมทางการคมนาคมทางรถไฟที่สำคัญของสายภาคใต้ ซึ่ง เชื่อมต่อกรุงเทพมหานครกับจังหวัดในภาคใต้และประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้ง เป็นที่ตั้งของการจัดการ เติมนรถเขต 5 และแขวงโรงจักรหาดใหญ่ของการรถไฟแห่งประเทศไทยอีกด้วย ผู้ใช้บริการการรถไฟส่วนใหญ่มักจะ เดินทางมาจากกรุงเทพมหานคร ดังนั้น การ เติมนรถระหว่างกรุงเทพมหานคร ถึงหาดใหญ่จึงมีความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจมากกว่าบริการ เติมนรถไปกลับระหว่างหาดใหญ่กับจังหวัดใกล้เคียง

3. ทางอากาศ

ท่าอากาศยานหาดใหญ่ซึ่งเป็นท่าอากาศยานนานาชาติ อยู่ห่างจากตัวเมือง หาดใหญ่ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 12 กิโลเมตร สามารถเดินทางติดต่อได้ทั้งภายในและ ภายนอกประเทศได้อย่างสะดวก มีทั้งเครื่องบินจากสายการบินของไทย และต่างประเทศมาลง มีทั้งหมด 3 สายคือ การบินไทย, มาเลเซียแอร์ไลน์สดีเอ็ม และสิงคโปร์อินเตอร์ เนชั่นแนลแอร์ไลน์ (ทำการบินเช่าเหมา)

4. ทางรถยนต์

เส้นทางสายสำคัญที่ใช้ติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ มีดังนี้คือ

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เป็นทางหลวงสายประธาน ระดับภาค ในช่วงที่ผ่านชุมชนเมืองหาดใหญ่ มีขนาดเขตทางน้อยกว่า 60 เมตร มีลักษณะเป็นถนน ในเมืองไปสิ้นสุดเส้นทางที่อำเภอสะเดา

2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 43 มีแนวทางผ่านด้านตะวันตกและด้านใต้ของ ชุมชนเมืองและส่วนหนึ่ง เป็นทาง เลี่ยง เมือง ใช้ เดินทางไปอำเภอจะนะ และจังหวัดพัทลุง

3. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 (ถนนกาญจนาภิเษ) เชื่อมการ เดินทาง ระหว่างหาดใหญ่กับอำเภอ เมืองสงขลา

4. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 414 คอนสงขลา-หาดใหญ่ ใช้เป็นทางเลี่ยงเมืองหาดใหญ่อีก เส้นหนึ่งทางด้านเหนือของตัวเมืองหาดใหญ่

สาธารณูปโภค

1. ไฟฟ้า การไฟฟ้าในเมืองหาดใหญ่ ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณริมถนนเพชรเกษม รับผิดชอบในการจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ประชาชน โดยซื้อไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ จึงได้รับการบริการไฟฟ้าโดยทั่วถึง จากตารางที่ 11 จะเห็นว่าจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้ามีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะประเภทธุรกิจ ในปี 2530 มีจำนวนถึง 99.32 หน่วย จาก 15.18 หน่วยในปี 2525 ซึ่งแสดงถึงการขยายตัวทางธุรกิจอย่างจริงจัง

2. ประปา การดำเนินการประปาในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาค โดยอาศัยแหล่งน้ำดิบจากคลองอู่ตะเภา กำลังการผลิตน้ำได้ 17,520,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี หรือผลิตได้วันละ 48,000 ลูกบาศก์เมตร สามารถจำหน่ายน้ำประปาได้วันละ 35,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่ใช้ในปัจจุบันประมาณ 200 ลิตรต่อคนต่อวัน อย่างไรก็ตาม ในเมืองหาดใหญ่ยังประสบปัญหาเรื่องการผลิตน้ำไม่เพียงพอกับความต้องการ โรงแรมชั้นดีต่าง ๆ ในหาดใหญ่ยังต้องอาศัยน้ำบาดาลเป็นหลักในการให้บริการแก่ผู้เข้าพัก เพราะน้ำประปาที่มีอยู่ขุ่นมากกว่าปกติ เนื่องมาจากการขุดแร่ทางต้นน้ำของคลองอู่ตะเภา ในอนาคตมีโครงการสร้างถังสูง บนยอดเขาหลังมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ขนาด 24,000 ลูกบาศก์เมตร เพื่อส่งน้ำซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการสำรวจ

3. โทรศัพท์ เมืองหาดใหญ่มีชุมสายที่ให้บริการประชาชน คือ ชุมสายโทรศัพท์หาดใหญ่ ตั้งอยู่ถนนมนตรี 2 และยังเป็นที่ทำการเขตโทรศัพท์ภูมิภาคที่ 8 ปัจจุบันมีโทรศัพท์ระหว่างประเทศ 4 สายจากชุมสายโทรศัพท์หาดใหญ่ผ่านดาวเทียมคิดต่อไปยังต่างประเทศได้ทั่วโลก หมายเลขโทรศัพท์ในพื้นที่เมืองหาดใหญ่มีทั้งหมด 14,980 เลขหมาย เป็นเลขหมายเปิดใช้ 12,649 เลขหมาย และคู่สายเคเบิลทั้งหมด 12,900 คู่สาย จากแผนที่ 6 จะเห็นว่าคู่พักคู่สายจะตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณย่านธุรกิจการค้าของเมือง แสดงถึงปริมาณการใช้โทรศัพท์สูงในย่านการค้า เนื่องจากโทรศัพท์มีส่วนช่วยให้ธุรกิจต่าง ๆ ดำเนินไปโดยสะดวกและคล่องตัว ในอนาคตมีโครงการขยายเลขหมาย คู่สายเพิ่มจำนวนมากเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้น

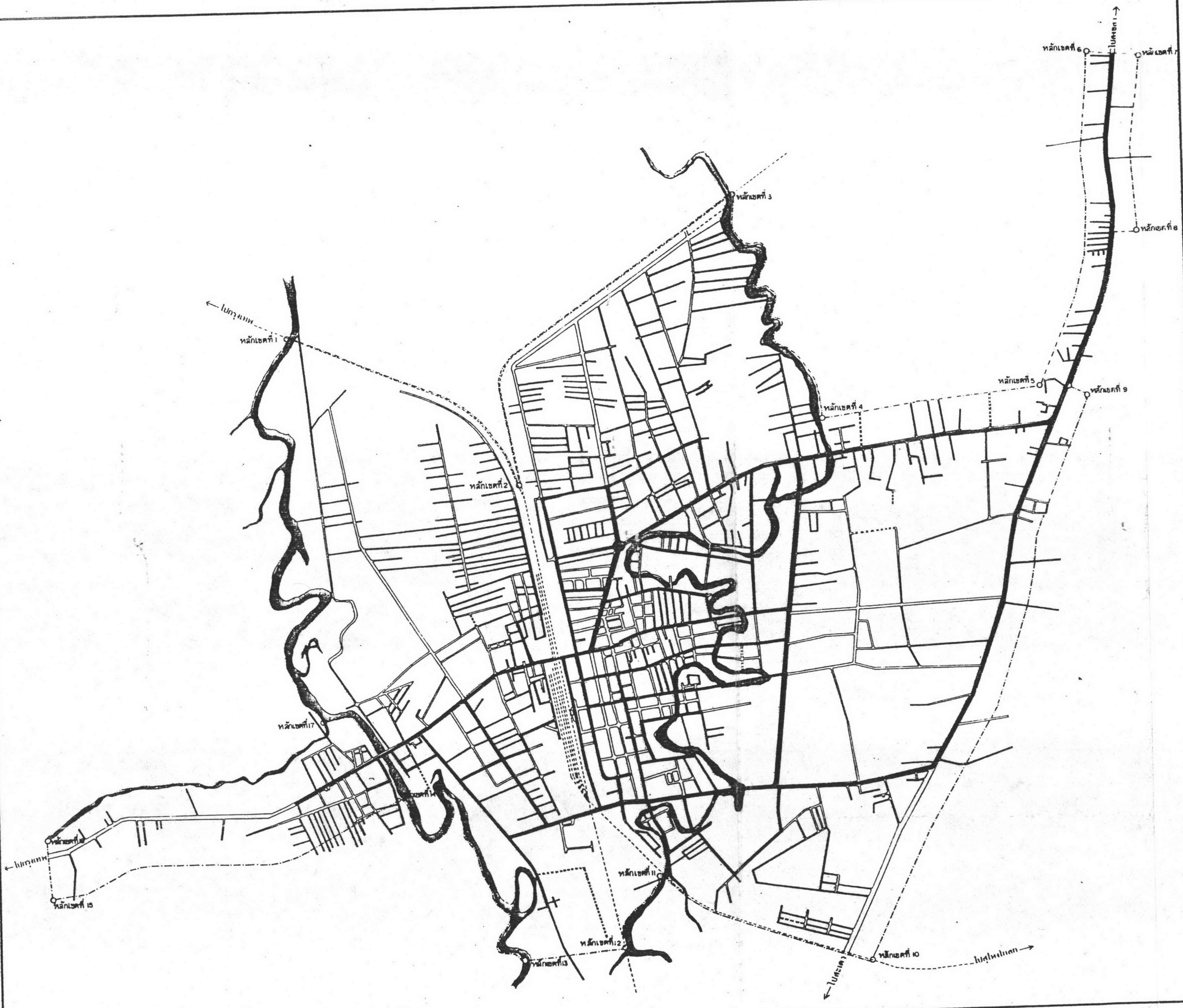
ตารางที่ 11 สถิติประเภทของผู้ใช้บริการและหน่วยจำหน่ายไฟของการไฟฟ้าอำเภอหาดใหญ่ พ.ศ. 2525-2530

ปี	ที่อยู่อาศัย		ธุรกิจ		อุตสาหกรรม		สาธารณะ		อื่น ๆ		รวม	
	ราย	หน่วย	ราย	หน่วย	ราย	หน่วย	ราย	หน่วย	ราย	หน่วย	ราย	หน่วย
2525	20,801	18.73	201	15.18	39	119.63	17	.28	63	.05	21,121	153.87
2526	37,039	35.07	1,544	39.96	58	84.59	31	.17	255	.44	38,309	170.15
2527	41,780	53.73	1,526	66.81	68	43.59	27	.24	236	14.78	43,634	179.15
2528	46,087	62.27	1,601	74.99	66	42.82	23	.17	275	15.92	47,952	196.17
2529	54,469	68.94	1,684	82.60	72	44.93	40	16.36	154	.59	65,419	213.42
2530	55,926	73.65	5,639	99.32	78	53.10	192	21.50	188	.53	62,023	248.10

หน่วย : ล้านหน่วย

หมายเหตุ : สาธารณะตั้งแต่ ปี 2529-2530 หมายความรวมถึงหน่วยราชการ โรงพยาบาล สถานศึกษาและองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 ภาค 4 สรุปผลงานปี 2525-2530

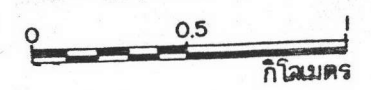

- สัญลักษณ์**
- --- เขตเทศบาล
 - ==== ทางหลวง ถนน
 - ทางรถไฟ
 - ~ คลอง
 - แนวท่อประปา

ที่มา: การประปาส่วนภูมิภาค

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์กรรม
:กรณีศึกษาเมืองท่าขนาดใหญ่

แสดง : แนวท่อประปาในเขตเมืองท่าขนาดใหญ่

แผนที่ 5

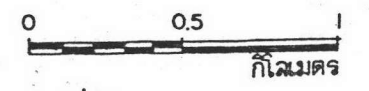

- สัญลักษณ์**
- --- เขตเทศบาล
 - ทางหลวง ถนน
 - ทางรถไฟ
 - ≡ คลอง
 - ⊗ ตู้พักผู้โดยสาร
 - ≡ ตู้จำหน่ายตั๋วโดยสารที่ย่อยออกไป

ที่มา : เขตโทรศัพท์ภูมิภาคที่ ๑

**การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์กรรม
: กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่**

แสดง : แนวข่ายโทรศัพท์ในเมืองหาดใหญ่

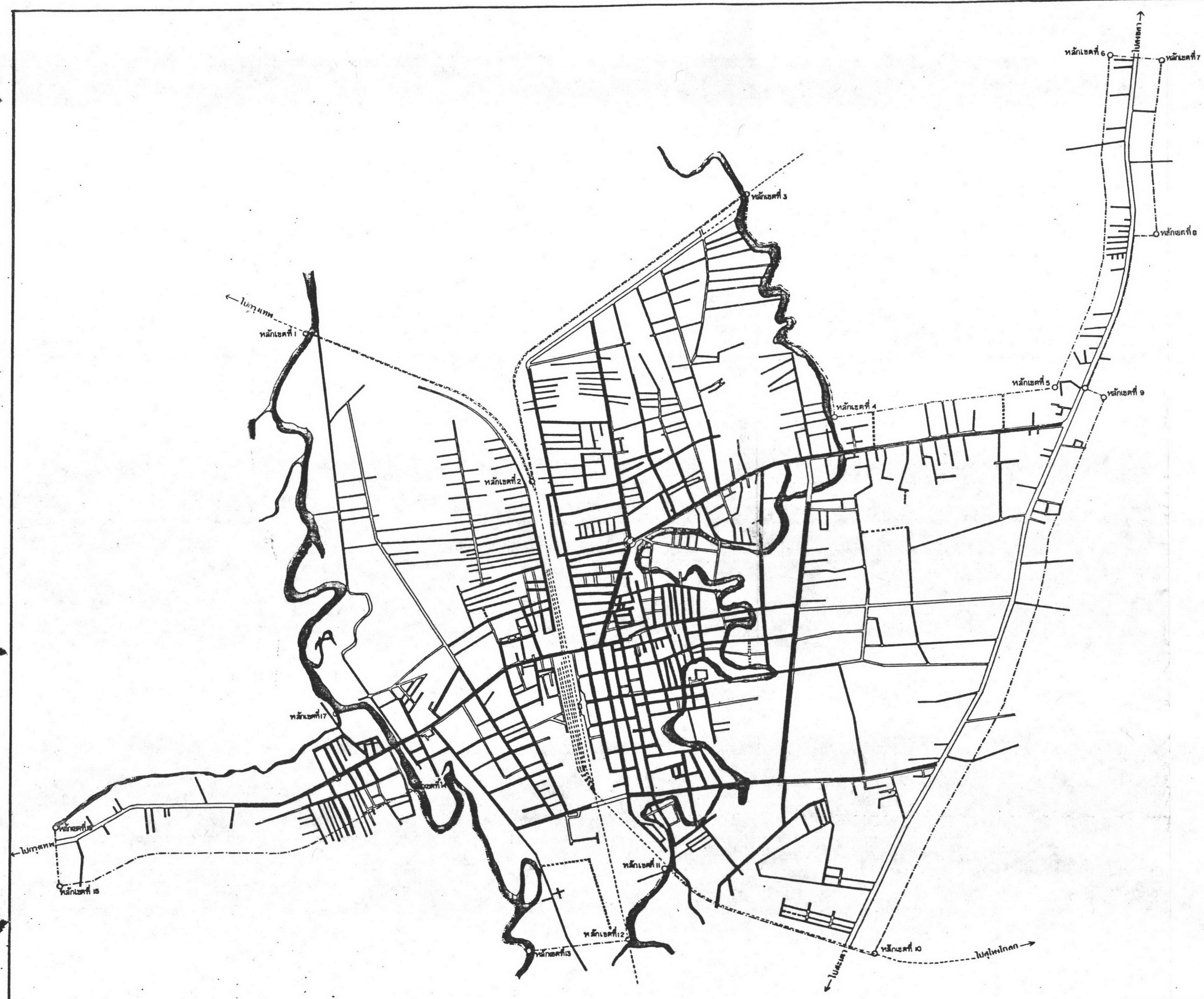
แผนที่ 6

4. การระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากที่ตั้งของ เมืองหาดใหญ่อยู่บนที่ราบ
ลุ่มระหว่างคลอง 2 คลอง คือ คลองคูตะเกา และคลอง เคยซึ่งถือว่าเป็นทางระบายน้ำ
หลักของ เมือง โดยมีพื้นที่รับน้ำดังนี้

1. ลุ่มน้ำคลองคูตะเกา	พื้นที่	1592.3	ตาราง เมตร
2. คลองทอด	พื้นที่	311.3	ตาราง เมตร
3. คลองหวัะ	พื้นที่	124.2	ตาราง เมตร
4. คลอง เรียน	พื้นที่	21.8	ตาราง เมตร
5. คลอง เปลว	พื้นที่	22.6	ตาราง เมตร
6. ฟังตะวันตกของทางรถไฟ	พื้นที่	5.5	ตาราง เมตร
7. ฟังตะวันออกของทางรถไฟ	พื้นที่	5.6	ตาราง เมตร

ที่มา : โครงการพัฒนาเมืองหลัก

ในช่วงฤดูฝนการระบายน้ำ เป็นไปได้ช้า เนื่องจากสภาพคดเคี้ยวของคลอง เคยประกอบ
กับน้ำในทะเลสาบสงขลา เอ่อล้นบริเวณริมทะเลสาบทำให้น้ำระบายออกไม่ทัน เป็นสาเหตุให้เกิดน้ำ
ท่วมได้ง่าย สำหรับพื้นที่เมืองหาดใหญ่จะมีรางระบายน้ำออกสู่คลองคูตะเกา หรือคลอง เคย ลงสู่
ทะเลสาบสงขลา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรางแบบเปิด มีหน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 30 เซนติเมตร
มีความลึกตั้งแต่ 20-150 เซนติเมตร ในด้านทิศตะวันออกของเมืองจะมีรางระบายน้ำที่ไหลมา
จากตำบลคอหงส์ หุ่นฮาย หุ่นโคน และบ้านไร่ เรียกว่าคูระบายน้ำ 30 เมตร ด้านตะวันตก
น้ำที่ไหลมาจากทางสนามบินตำบลทุ่งลุงก็จะไหลลงสู่คลอง เคย (รวมประชาชาติธุรกิจ, 10-13
คค. 31: 12) การก่อสร้างท่อระบายน้ำ ภายในเขตเมืองหาดใหญ่อยู่ในความควบคุมดูแล
รับผิดชอบของเทศบาล ซึ่งจะมีการพัฒนาสร้างรางระบายน้ำเพิ่มขึ้นทุกปีโดยมุ่งถึงความจำเป็น
ในการระบายน้ำเสียจากอาคารริมถนนที่สำคัญ ๆ ก่อนตามลำดับ

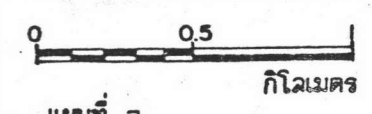
สัญลักษณ์

- --- เขตเทศบาล
- ทางหลวง ถนน
- - - ทางรถไฟ
- ≡ คลอง
- ≡≡≡ แนวท่อระบายน้ำ

ที่มา: เทศบาลเมืองหาดใหญ่

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์กรรม
: กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แฉ่ง : แนวท่อระบายน้ำ

แผนที่ 7

สาธารณูปการ

1. สถานรักษาพยาบาล

เมืองหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางทางด้านกาารแพทย์และสาธารณสุขที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ เพราะเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศูนย์ คือ โรงพยาบาลหาดใหญ่ และคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลระดับปริญญา นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลเอกชน 5 แห่ง คือ โรงพยาบาลทักษิณ โรงพยาบาลมูลนิธิมิตรภาพสามัคคี โรงพยาบาลหมอบุญจอง โรงพยาบาลเพชรหาดใหญ่ และโรงพยาบาลสงเคราะห์อนาถา ด้านการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และการรักษาพยาบาลเบื้องต้น มีศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาลเมืองหาดใหญ่ 5 แห่ง สถานื่อนามัยค่ายล 9 แห่ง มีจำนวนแพทย์ทั้งสิ้น 293 คน เติงผู้ป่วยมีทั้งหมด 1,530 เติง

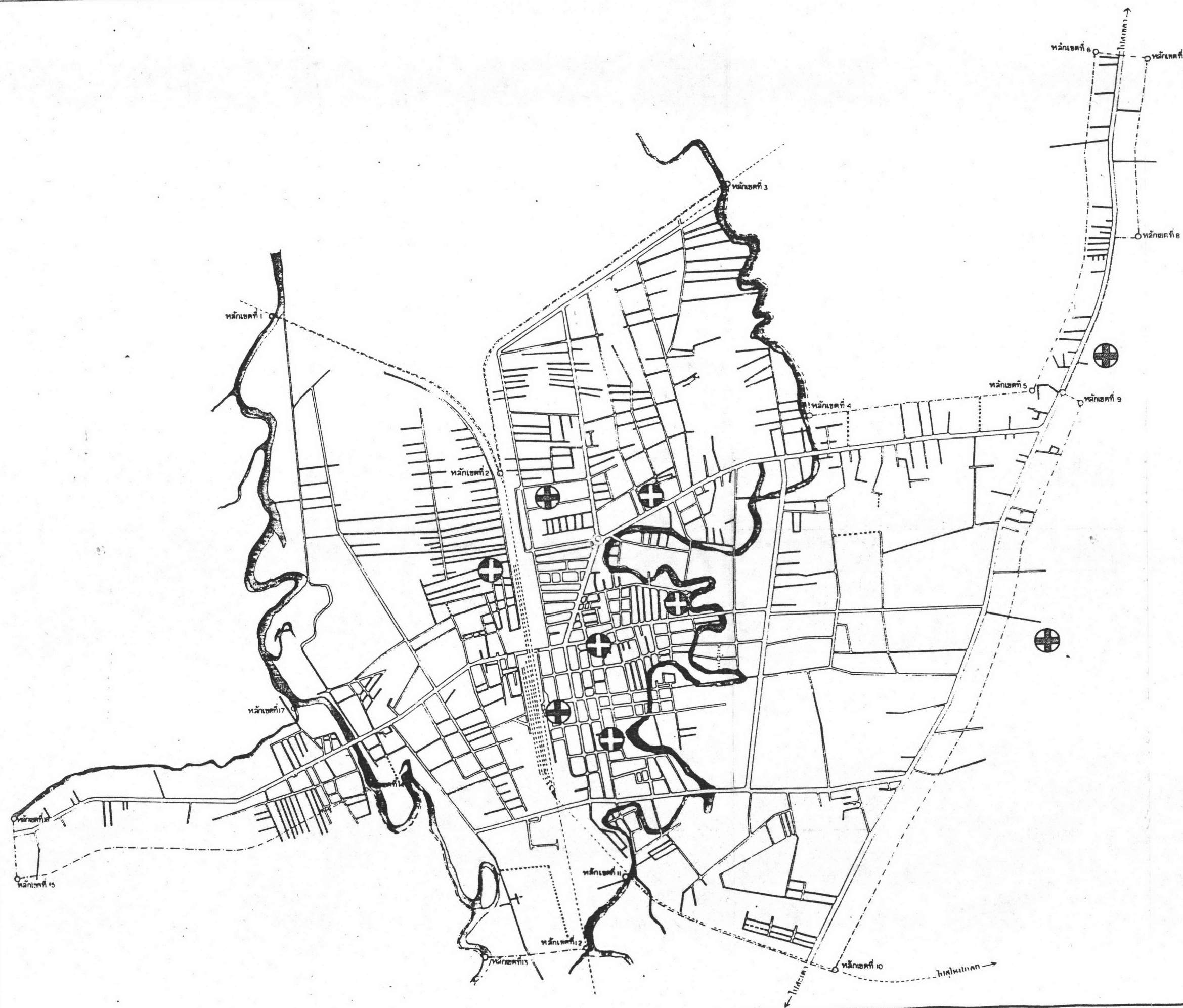
2. ตลาด

นอกจากตลาดสดซึ่งมีอยู่ 2 แห่ง คือ ตลาดสดเทศบาลบริเวณถนนรัถการ และถนนเพชรเกษมแล้ว เมืองหาดใหญ่ยังมีตลาดที่มีลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่ง คือ ตลาดขายสินค้าหนีภาษีซึ่งแหล่งที่สำคัญ คือ บริเวณตลาดกิมหยงขายของชำ และตลาดสันติสุข เป็นท้องถาวรวางตั้งขวางจรดถนนนิพัทธ์อุทิศ 2 และ 3 เป็นสถานที่ขายเครื่องใช้ไฟฟ้าหนีภาษี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ย่านดังกล่าว เป็นสัญลักษณ์ของการท้องเที่ยวในหาดใหญ่

3. ศาสนสถาน

เมืองหาดใหญ่มีสถาบันทางศาสนา ดังนี้

1. วัดศาสนาพุทธ 8 แห่ง
2. วัดซิกข์ 1 แห่ง
3. ศาลเจ้าและวัดจีน 15 แห่ง
4. โบสถ์ศาสนาคริสต์ 4 แห่ง
5. มัสยิดศาสนาอิสลาม 3 แห่ง

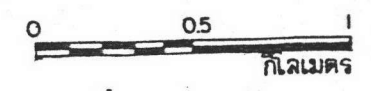

- สัญลักษณ์**
- เขตเทศบาล
 - ==== ทางหลวง ถนน
 - ทางรถไฟ
 - ~ แม่น้ำ คลอง
 - ⊕ โรงพยาบาลของรัฐ
 - ⊕ โรงพยาบาลเอกชน

ที่มา: จากการสำรวจ

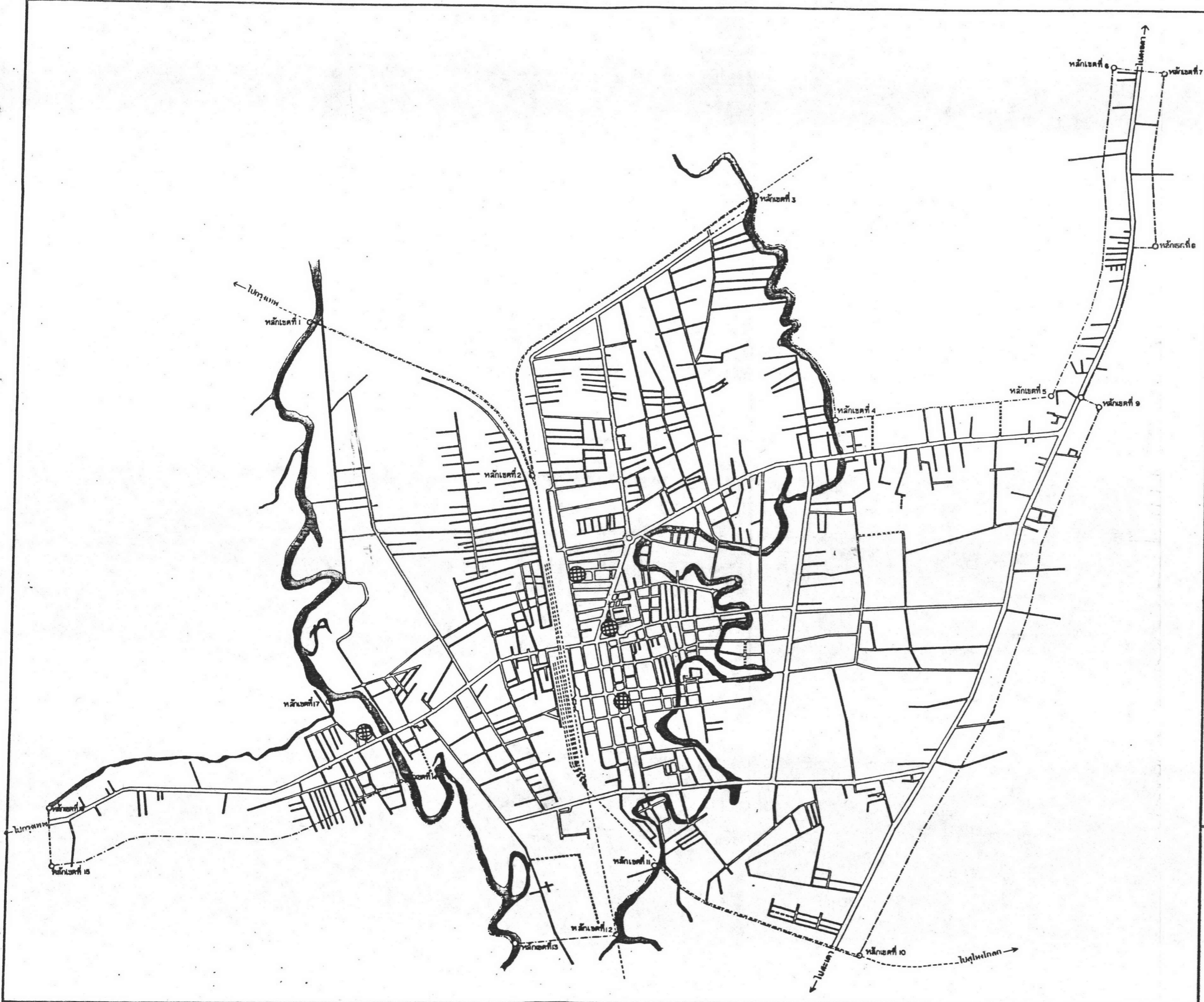
การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ในด้านพาณิชย์ยกรรม
: กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แสดง: ที่ตั้งโรงพยาบาล

แผนที่ 8

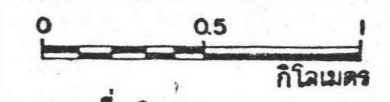

- สัญลักษณ์**
- — เขตเทศบาล
 - ทางหลวง ถนน
 - - - ทางรถไฟ
 - คลอง
 - ตลาด

ที่มา: จากการสำรวจ

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์กรรม
: กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แฉ่ง: ที่ตั้งตลาด

แผนที่ 9

ในจำนวนนี้มีพระสงฆ์ทั้งสิ้น 484 รูป นักบวช 13 คน รวมเนื้อที่วัด ไบสถ์
มัสยิดแล้ว มีพื้นที่ทั้งหมด 153 ไร่ 25 ตารางวา

ลักษณะการใช้ที่ดิน

เมืองหาดใหญ่มีลักษณะของเมือง เป็นแบบศูนย์กลางเดียว โดยมีลักษณะการใช้ที่ดิน
แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย ย่านการค้า สถานที่ราชการ
ย่านอุตสาหกรรม บริเวณโกดังสินค้า ศาสนสถาน สาธารณูปโภค สถานที่พักผ่อนและสนามกีฬา
ถนน และซอย สถานศึกษา แม่น้ำลำคลองและที่ว่าง (ตารางที่ 12)

บริเวณที่มีการใช้ที่ดินหนาแน่นมากที่สุด คือบริเวณที่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย
และบริเวณศูนย์กลางพาณิชยกรรม (เทศบาลเมืองหาดใหญ่, 2529: 4) ซึ่งจะรวมตัวกันอยู่
บริเวณศูนย์กลางเมืองและถือว่าเป็นศูนย์กลางเดียวในเมืองหาดใหญ่ ได้แก่ บริเวณใกล้สถานี
รถไฟทางทิศตะวันออกแผ่ขยายไปจนถึงแนวคลองเคย และกระจายตัวตามเส้นทางคมนาคมไปยัง
พื้นที่เกษตรหรือบริเวณที่ว่าง ลักษณะพื้นที่ของเมืองหาดใหญ่ถูกล้อมรอบด้วยที่ราบลุ่ม ซึ่งเป็น
นาข้าวทางทิศเหนือและทิศตะวันตก ทิศใต้เป็นสวนมะพร้าว และสวนยางพารา บริเวณที่เป็น
สถานที่ราชการจะกระจายตัวอยู่ตามถนนเพชรเกษมและสองข้างทางรถไฟ บริเวณอุตสาหกรรมตั้งอยู่
เป็นหย่อม ๆ โดยส่วนใหญ่กระจายไปตามถนนเพชรเกษมและคลองอู่ตะเภา ส่วนสถาบันการศึกษา
และศาสนสถานกระจายอยู่ทั่ว ๆ ไป

เนื่องจากบทบาทและหน้าที่หลักของเมืองหาดใหญ่ คือการทำธุรกิจการค้า ดังนั้นการ
ใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชยกรรมจึงมีความสำคัญมากกว่าการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ซึ่งจะกล่าวถึง
รายละเอียดในบทที่ 4

ตารางที่ 12 การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่

ลักษณะการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2519		พ.ศ. 2525	
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	708.2	14.0	1,074.4	21.3
ย่านการค้า	197.5	3.9	453.9	9.0
สถานที่ราชการ	74.1	1.5	151.3	3.0
ย่านอุตสาหกรรม	67.1	1.3	100.9	2.0
บริเวณโกดังสินค้า	43.9	0.9	65.9	1.3
ศาสนสถาน	74.1	1.5	100.9	2.0
สาธารณูปโภค	143.8	2.9	70.6	1.4
สถานที่พักผ่อนและสันทนาการ	121.1	2.4	100.9	2.0
เลี้ยงสัตว์	13.1	0.3	25.3	0.5
ถนนและซอย	30.8	0.6	5.4	1.0
สถานศึกษา	257.2	5.1	453.9	9.0
แม่น้ำลำคลอง	239.1	4.7	226.9	4.5
ที่ว่าง	3,072.8	60.9	2,168.9	43.0
รวม	5,044.0	100.0	5,044.0	100.0

ที่มา : กองสำรวจ สำนักผังเมือง พ.ศ. 2524

สัญลักษณ์

- เขตเทศบาล
- ทางหลวง ถนน
- ทางรถไฟ
- ~~~~~ คลอง

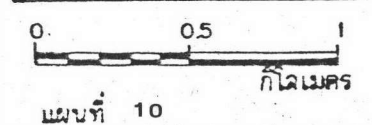
การใช้ที่ดินประเภท

- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ถึงปานกลาง
- เขตพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
- เขตอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
- เขตที่โล่งเพื่อการนันทนาการ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- สถาบันการศึกษา
- ศาลาพักผ่อน
- สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ที่มา : สำนักผังเมือง

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ผิวด้านพาณิชย์กรรม : กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แสดง : การใช้ที่ดินเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2532

สัญลักษณ์

- --- เขตเทศบาล
- ทางหลวง ถนน
- - - - - ทางรถไฟ
- ~ คลอง
- [Dense Grid] 4,000,000 บาท / ไร่
- [Medium Grid] 1,500,000 บาท / ไร่
- [Sparse Grid] 700,000 บาท / ไร่
- [Dotted Grid] 600,000 บาท / ไร่
- [Horizontal Lines] 500,000 บาท / ไร่
- [Vertical Lines] 350,000 บาท / ไร่
- [Diagonal Lines] 250,000 บาท / ไร่
- [Sparse Dots] 200,000 บาท / ไร่
- [Very Sparse Dots] 100,000 บาท / ไร่

ที่มา : เทศบาลเมืองหาดใหญ่

การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นผิวด้านพาณิชย์ยกรรม : กรณีศึกษาเมืองหาดใหญ่

แหล่ง : ราคาที่ดินเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2525-2528

